

**LATVIJAS
UNIVERSITĀTE**
ANNO 1919

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

PROFESIONĀLAJĀ IZGLĪTĪBĀ IESAISTĪTO
VISPĀRIZGLĪTOJOŠO MĀCĪBU PRIEKŠMETU PEDAGOGU
KOMPETENCES PAAUGSTINĀŠANA

Lilija Jurgīte
Latviešu valoda funkcionālā aspektā
Skolēna rokasgrāmata

ETNOLINGVISTISKAIS ASPEKTS
BALTI UN BALTU VALODAS

5.4. Senie prūši un viņu valoda

Materiāls izstrādāts

ESF Darbības programmas 2007. - 2013.gadam „Cilvēkresursi un nodarbinātība”

prioritātes 1.2. „Izglītība un prasmes”

pasākuma 1.2.1. „Profesionālās izglītības un vispārējo prasmju attīstība”

aktivitātes 1.2.1.2. „Vispārējo zināšanu un prasmju uzlabošana”

apakšaktivitātes 1.2.1.1.2. „Profesionālajā izglītībā iesaistīto pedagogu
kompetences paaugstināšana”

Latvijas Universitātes realizētā projekta

**„Profesionālajā izglītībā iesaistīto vispārīzglītojošo mācību priekšmetu pedagogu
kompetences paaugstināšana”**

(Vienošanās Nr.2009/0274/1DP/1.2.1.1.2/09/IPIA/VIAA/003,

LU reģistrācijas Nr.ESS2009/88) īstenošanai.

Rīga 2011

5.4. SENIE PRŪŠI UN VIŅU VALODA

Atcerieties!

Prūši

1. Prūsijas hercogistes vai Prūsijas karalistes pamatiedzīvotāji.
// pārn. Vācieši.

2. Senprūši.

Baltu tauta, kura dzīvoja teritorijā starp Vislas un Nemunas lejtecēm un kuras pārvācošanās noslēdzās 18. gadsimtā.

Prūšu valoda jeb senprūšu valoda – indoeiropiešu valodu saimes baltu valodu grupas valoda; izmirusi 17. gs. b. – 18. gs. sāk., prūšiem pārvācojoties; senākais rakstu piemineklis sarakstīts ap 1400. g.; rakstībā izmantoja latīņu alfabētu.

(<http://www.tezaurs.lv/sv/>)

Derīga informācija

Senprūšu valoda pastāvēja tikai līdz 18.gs. 20.gs. uz šīs valodas rakstu pieminekļu un zinātnieku salīdzinošo pētījumu pamata tā tika rekonstruēta [atjaunota]. Šo rekonstruēto valodu sauc par jaunprūšu valodu. Arī Latvijā ir šīs valodas pratēji un cilvēki, kas pētī un popularizē prūšu kultūru. Daļa no tiem apvienojušies Latvijas Prūšu biedrībā – *Par sakņu apzināšanu!*

(http://www.rikoyota.oh.lv/?ct=par_mums)

Skat.: Lightbox galerijas
5.4. *Senie prūši un viņu valoda*
1.karti vai
<http://www.rikoyota.oh.lv/>

- *Izlasiet informāciju par Baltu Prūsiju no Latvijas Prūšu biedrības interneta mājas lapas <http://www.rikoyota.oh.lv/> latviešu un jaunprūšu valodā.*
- *Ko par prūšu zemi uzzinām no šī teksta?*

Prūsa

1. Baltu Prūsija ir teritorija Eiropā, kur agrāk bija vācu Austrumprūsija.
Bāltiska Prūsa ast teritōrian en Eurōpai, kwēi ānkstais bēi miksiska Deināprusija.
2. Šodien Baltu Prūsija ir sadalīta starp Poliju, Lietuvu un Krieviju.

Šandēinan Bāltiska Prūsa ast padelītan sirzdau Pōlin, Laītawan be Maskāwijan.

3. Baltu Prūsai ir divpadsmit zemes : Semba, Nātanga, Vārme, Pamede, Pagude, Bārta, Kulma, Galinda, Sasna, Sudāva, Skalva, Nadrava. No senseniem laikiem tur ir skanējusi baltu prūšu valoda. Mums ir ziņas, ka prūšu valoda tika runāta vēl ilgi pēc vācu ordeņa okupācijas, ģimenēs (Küchensprache). Šodien mūsu valoda, pēc ilga klusēšanas laika skan atkal!

Bāltiska Prūsa turri dwāinadesimt zemmins : Semba, Natanga, Wārmi, Pameddi, Paguddi, Barta, Kulma, Galinda, Sasna, Sūdawa, Skalwa, Nadrawa. Ezze wūrammans kīsmans stwen kalsāi bāltiskai-prūsiska bilā. Turrimai wāistins, kāi prūsiska bilā bēi bilitan dabber ilgan kērdan panzdau miksiskas urdenas okupaciōnin, en sēimimans. Šandēinan nūsan bilā, panzdau debīkan tusīsnas kērdan, kalsāi etkūmps!

(Latvijas Prūšu Biedrība - Par Sakņu Apzināšanu!)

Prūši

Tas ir interesanti

Prūšu Dziesma – biedrības oficiālā himna

Tīmrau meddiu tāuta,
Waīsnan azzaran –
Kirša plattun lāukan
Swāiksti pāitaran.

Kirša pelkins, teīnan
Āustra jāu etskīt –
Tīt pagaūni dēinan
Skīstan swāikstan, tīt.

Treppa spartai būrai,
Pas plūgan dei ēit,
Be en dāngui dūrai
Pippalka jāu skreīt.

Jūris tenna grīmun
Iz deiwūtiskau,
Braīdis enklaušīwuus
Ēn prābutiskan

Tumšo mežu zeme,
Dzidrie ezeri,
Un virs plašā lauka
Mirdz Sietiņš.

Virš purviem un līčiem
Blāzma jau lec.
Tā sākas diena,
Spoži tā tec.

Raženie zemnieki,
Aiz arkla tie iet.
Un debesīs nedroši
Kāds putniņš jau skrien.

Jūra turpina dziedāt
No laimes,
Briedis ieklausās
Mūžībā.

http://www.rikoyota.oh.lv/?ct=m_bildes

Senprūšu tautastērpi mūsdienu rekonstrukcijā. 9. gs.

Skat.: Lightbox galerijas
5.4. *Senie prūši un viņu valoda*
1.-4.attēlu vai
http://www.rikoyota.oh.lv/?ct=m_bildes

2. uzdevums

- *Kāpēc,
Jūsaprāt,
cilvēki
apvienojušies
Prūšu
brālībā?*

- *Kāpēc tika
rekonstruēta
jaunprūšu
valoda?*

- *Izlasiet pasaku par lāci un peli latviešu un jaunprūšu valodā.*
- *Atrodiet vārdus, kas abās valodās ir līdzīgi. Izrakstiet tos.*

**Lācis un pele
Klāķis be pelē**

Lācis, savā migā gulēdams, reiz saķēris vienu nebēdīgu peli. Migāntei klāķis ainawārst gābi aīnan nizurgawingin pellen.

Pele nu sākusi dikti lūgties, lai palaižot šo vaļā, nelaimes gadījumā šī arī viņam palīdzēšot.

Pelē pagaūwusi spārtai madlitun, kāi pawīrpinlai tennan, en nideiwūtiskwas prēipalu tenā wīrst pagalbusi.

Par tādu palīdzību lācis pasmējies un palaidis peli vaļā. Iz stawīdan pagalban klāķis smījuns si be pawīrpinuns pellen.

Reiz lācis iekritis ķērāju cilpās un nekā vairs neticis vaļā, lai rāvies kā raudamies.

Rēizan klāķis enpalluns en gaubtajan tīnklins be nikāīgi nipawīrpinuns si kāīgi īr stengāntei si.

Pēdīgi atskrējusi atlaistā pele, pārgrauzusi cilpu un tā palīdzējusi lācim tikt vaļā.

Ēnwangan perbīgusi pawīrpintā pelē, augreūzusi tīnklins be tītet pagalbusi klāķu pawīrpintun si.

(<http://www.freewebs.com/prusa/kl257kisbepel275.htm>)

Latviski _____

_____

Prūsiski _____

_____